

DRŽAVNO NATJECANJE
IZ OSNOVA ELEKTROTEHNIKE I MJERENJA U ELEKTROTEHNICI
šk. godina 2011./2012.

TEHNIČKA ŠKOLA KUTINA

Zaporka:

R J E Š E N J A P R A K T I Č N O G D I J E L A

Mogući broj bodova:

30

Učinak:

Potpis članova prosudbenog povjerenstva :

1. _____

2. _____

3. _____

Kutina, 27. travanj 2012.

ZADATAK

Zadatak se sastoji od tri dijela:

PRVI DIO

- podesiti amplitudu ulaznog napona prema slici 1
- izmjeriti frekvenciju ulaznog napona
- spojiti strujni krug prema slici 2.
- koristeći univerzalni instrument izmjeriti potrebne veličine i pomoću njih izračunati vrijednosti R, L, C i $f_{rezonantno}$
- označiti fazne dijagrame koji odgovaraju računski dobivenim vrijednostima

DRUGI DIO

- priključiti drugi ulazni signal
- ponoviti postupke iz prvog dijela i računski potvrditi rezultate dobivene u prvom djelu.
- izračunati snagu na LC dijelu kruga.

TREĆI DIO

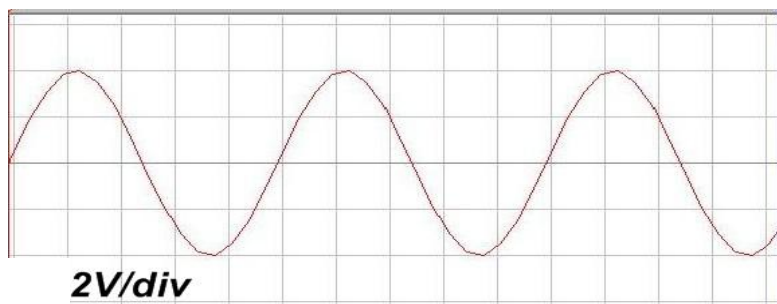
- priključiti prvi ulazni napon i podesiti njegovu amplitudu prema slici 3
- izmjeriti frekvenciju ulaznog napona
- spojiti strujni krug prema slici 6.
- koristeći univerzalni instrument izmjeriti potrebne veličine i pomoću poznatih vrijednosti R, L, C iz prva dva dijela odrediti nepoznatu komponentu.

Napomena

- Univerzalni instrumenti trebaju imati područje za mjerenje frekvencije.
- Sva mjerenja natjecatelj vrši s priključenim ulaznim naponom.
- Ukoliko dođe do oštećenja instrumenta, izvora ulaznog napona ili modula s komponentama nestručnim rukovanjem natjecatelja, smatra se da je natjecatelj završio vježbu. Test se uzima s dotadašnjim rješenjima i na osnovu toga buduće.
- Natjecatelj koji nema vlastiti univerzalni instrument treba na to upozoriti dežurnog nastavnika koji će mu osigurati zamjenski instrument.
- Prikaz rezultata mjerenja i računanja mora biti barem na dvije decimale.
- Nakon spajanja strujnih krugova prema zadanim shemama obvezno pozvati dežurnog/u nastavnika/cu da provjeri spoj el. sheme.
- Vrijeme za izradu zadatka je 90 minuta.

1. Priključiti prvi izvor signala

a) Podesiti amplitudu ulaznog napona prema slici 1. i upisati vrijednost u tablicu pri dnu stranice.

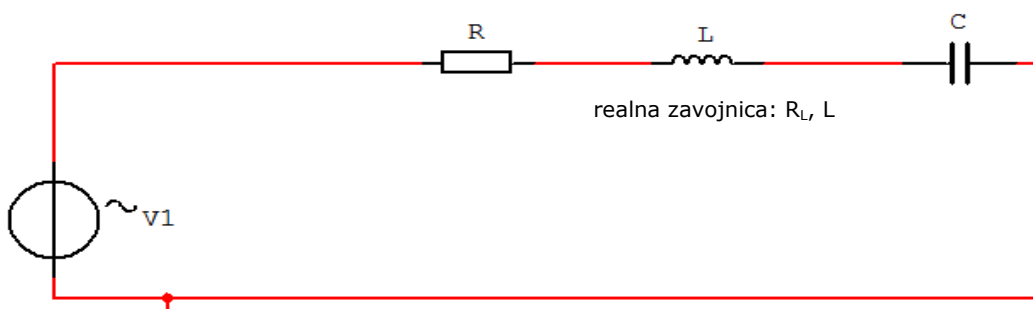

slika 1.

$$U_{ul} = \frac{4}{\sqrt{2}} = 2,828 \text{ V (predlažem od 2,8 do 2,9)}$$

b) Izmjeriti frekvenciju ulaznog napona i upisati vrijednost u tablicu pri dnu stranice.

c) Spojiti elemente na modulu prema slici 2.:

slika 2.

Broj bodova: _____ (0.5)

d) Koristeći digitalni univerzalni instrument izmjeriti veličine potrebne za izračun R , L i C . Omski otpor zavojnice je 6Ω .

U_{UL}	f	I	U_R	U_L	U_C
2,86V	500Hz	21,52mA	2,583V	0,156V	0,995V
0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5

Broj bodova na stranici: _____ (3.5)

e) Na osnovu izmjerenih veličina izračunati R , L i C , i vrijednosti upisati u tablicu:

Veličina	Vrijednost	Bodovi
R	120 Ω	0.5
L	1,29 mH	2
C	6,88 μF	1

Prostor za račun:

$$R = \frac{U_R}{I} = \frac{2,583}{21,52 \cdot 10^{-3}} = 119,97 \approx 120 \Omega$$

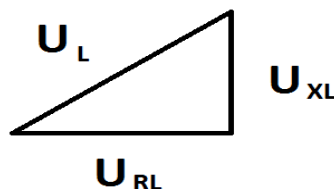
Broj bodova: _____ (0.5)

$$X_C = \frac{U_C}{I} = \frac{0,995}{21,52 \cdot 10^{-3}} = 46,236 \approx 46,27 \Omega$$

Broj bodova: _____ (0.5)

$$C = \frac{1}{2\pi f \cdot X_C} = \frac{1}{2 \cdot 3,14 \cdot 500 \cdot 46,27} = 6,8828 \cdot 10^{-6} F \approx 6,88 \mu F$$

Broj bodova: _____ (0.5)

Prikaz napona na realnoj zavojnici.

nije obvezno pa se ne boduje

$$U_{RL} = R_L \cdot I = 6 \cdot 21,52 \cdot 10^{-3} \approx 0,129 V$$

Broj bodova: _____ (0.5)

$$U_{XL} = \sqrt{U_L^2 - U_{RL}^2} = \sqrt{0,156^2 - 0,129^2} \approx 0,0877 V$$

Broj bodova: _____ (0.5)

$$X_L = \frac{U_{XL}}{I} = \frac{0,0877}{21,52 \cdot 10^{-3}} \approx 4,075 \Omega$$

Broj bodova: _____ (0.5)

$$L = \frac{X_L}{2\pi f} = \frac{4,075}{2 \cdot 3,14 \cdot 500} = 0,00129 H \approx 1,29 mH$$

Broj bodova: _____ (0.5)

g) Izračunati rezonantnu frekvenciju.

$$f_{REZ} = \sqrt{\frac{1}{(2 \cdot \pi)^2 \cdot L \cdot C}} = \sqrt{\frac{1}{6,28^2 \cdot 1,29 \cdot 10^{-3} \cdot 6,8 \cdot 10^{-6}}} \approx 4260 Hz$$

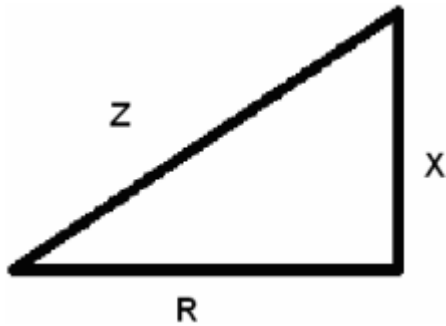
Broj bodova: _____ (0.5)

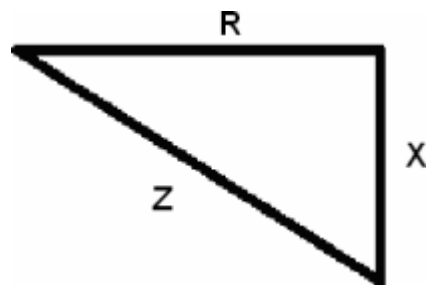
Broj bodova na stranici: _____ (4)

Prostor za dodatno računanje:

h) Označi fazne trokute koji odgovaraju izračunu iz zadatka 1.e)

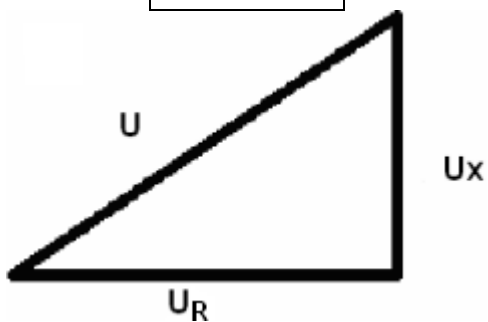
- Trokuti nisu u mjerilu, bitan je smjer.
- Imajući u vidu karakter strujnog kruga zaokruži ispravno nacrtane grafove.
- U slučaju krivo označenih grafova, zadatak se boduje s 0 bodova.

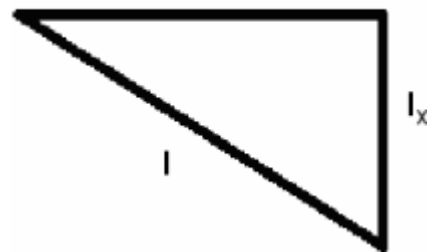

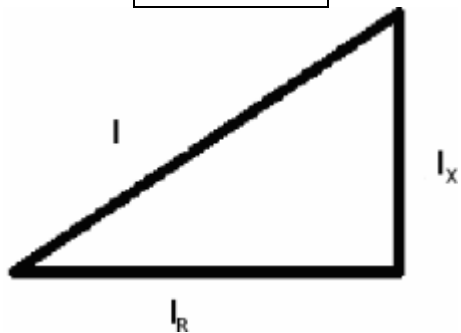

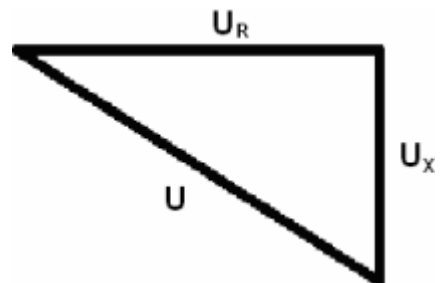

(0.5)

I_R

(0.5)

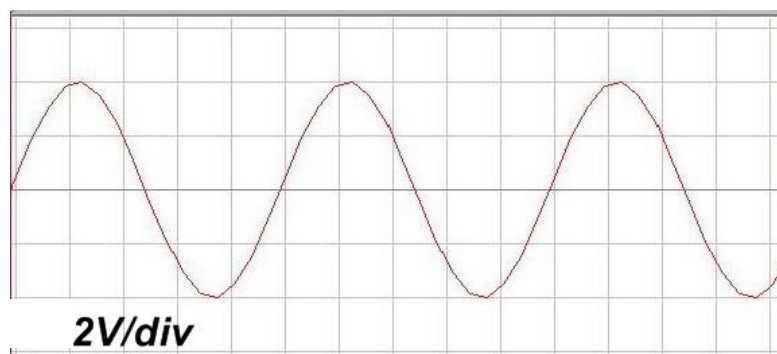
Napomena:

- Nakon završenog prvog dijela odspojiti izvor ulaznog napona, te sve priključene kabele odspojiti i odložiti na prvobitno mjesto.
- Spojiti drugi izvor ulaznog napajanja na modul s komponentama i pristupiti rješavanju drugog dijela zadatka.

Broj bodova na stranici: _____ (1)

2. Priključiti drugi izvor signala

a) Podesiti amplitudu ulaznog napona prema slici 3. i upisati vrijednost u tablicu pri dnu stranice:

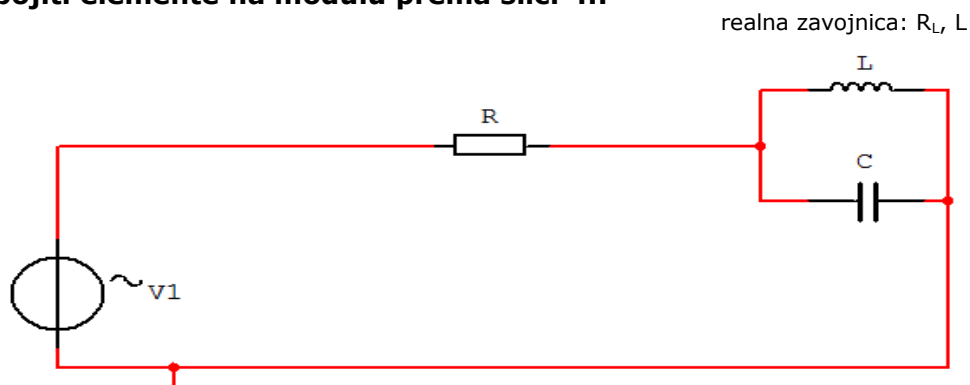

slika 3.

$$U_{ul} = \frac{4}{\sqrt{2}} = 2,828 \text{ V (predlažem od 2,8 do 2,9)}$$

b) Izmjeriti frekvenciju ulaznog napona i upisati vrijednost u tablicu pri dnu stranice.

c) Spojiti elemente na modulu prema slici 4.:

slika 4.

Broj bodova: _____ (0.5)

d) Koristeći digitalni univerzalni instrument izmjeriti veličine potrebne za izračun R , L i C . Omski otpor zavojnice je 6Ω .

U_{UL}	f	U_R	$U_L=U_C$	I	I_L	I_C
2,86V	1000Hz	2,59V	0,313V	21,58mA	30,93mA	13,55mA
0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5

Broj bodova na stranici: _____ (4)

i) Na osnovu izmjerenih veličina izračunati R , L i C , i vrijednosti upisati u tablicu:

Veličina	Vrijednost	Bodovi
R	120 Ω	0.5
L	1,29 mH	2
C	6,89 μF	1

Prostor za račun:

$$R = \frac{U_R}{I} = \frac{2,59}{21,58 \cdot 10^{-3}} = 120,018 \approx 120 \Omega$$

Broj bodova: _____ (0.5)

$$B_C = \frac{I_C}{U_C} = \frac{13,55 \cdot 10^{-3}}{0,313} = 0,04329 = 43,29 \text{ mS} \Rightarrow$$

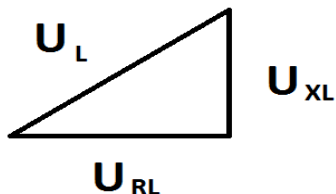
$$X_C = \frac{1}{B_C} = \frac{1}{43,29 \cdot 10^{-3}} \approx 23,10 \Omega (\text{NIJE\_OBAVEZNO})$$

Broj bodova: _____ (0.5)

$$C = \frac{B_C}{2\pi f} = \frac{43,29 \cdot 10^{-3}}{2 \cdot 3,14 \cdot 1000} = 0,006893 \cdot 10^{-6} \text{ F} \approx 6,89 \mu F$$

Broj bodova: _____ (0.5)

Ovdje se može koristiti X_C u računu za C , tako da X_C nije potrebno računati, ali nije greška!

Prikaz napona na realnoj zavojnici.

nije obvezno pa se ne boduje

$$U_{RL} = R_L \cdot I_L = 6 \cdot 30,93 \cdot 10^{-3} \approx 0,185 \text{ V}$$

Broj bodova: _____ (0.5)

$$U_{XL} = \sqrt{U_L^2 - U_{RL}^2} = \sqrt{0,313^2 - 0,185^2} \approx 0,252 \text{ V}$$

Broj bodova: _____ (0.5)

$$B_L = \frac{I_L}{U_{XL}} = \frac{30,93 \cdot 10^{-3}}{0,252} = 0,12273 \text{ S} \approx 123 \text{ mS} \Rightarrow$$

Broj bodova: _____ (0.5)

$$X_L = \frac{1}{B_L} = \frac{1}{0,123} \approx 8,13 \Omega (\text{NIJE\_OBAVEZNO})$$

$$L = \frac{1}{2\pi f \cdot B_L} = \frac{1}{2 \cdot 3,14 \cdot 1000 \cdot 0,123} = 0,0012945 \approx 1,29 \text{ mH}$$

Broj bodova: _____ (0.5)

Ovdje se može koristiti X_L u računu za L , tako da X_L nije potrebno računati, ali nije greška!

Broj bodova na stranici: _____ (3.5)

e) Izračunati rezonantnu frekvenciju.

$$f_{REZ} = \sqrt{\frac{1}{(2 \cdot \pi)^2 \cdot L \cdot C}} = \sqrt{\frac{1}{6,28^2 \cdot 1,28 \cdot 10^{-3} \cdot 1 \cdot 10^{-6}}} \approx 4450 \text{ Hz}$$

Broj bodova: _____ (0.5)

f) Izračunati radnu, jalovu i prividnu snagu na LC dijelu kruga.

$$S = \sqrt{P^2 + Q^2} = \sqrt{5,74^2 + 3,54^2} \approx 6,74 \text{ mVA}$$

$$P = I_L^2 \cdot R_L = (0,93 \cdot 10^{-3})^2 \cdot 6 \approx 5,74 \text{ mW}$$

$$Q = Q_L - Q_C = 7,78 - 4,24 = 3,54$$

$$Q_L = I_L^2 \cdot X_L = (0,93 \cdot 10^{-3})^2 \cdot 8,13 \approx 7,78 \text{ mVAR}$$

$$Q_C = I_C^2 \cdot X_C = (3,55 \cdot 10^{-3})^2 \cdot 23,1 \approx 4,24 \text{ mVAR}$$

provjera:

$$S = U \cdot I = 0,313 \cdot 21,58 \cdot 10^{-3} = 6,75 \text{ mVA}$$

Broj bodova: _____ (5)

Prostor za dodatno računanje:

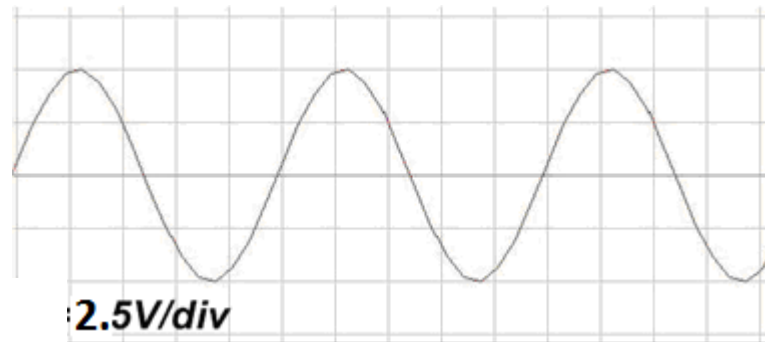
Napomena:

- Nakon završenog prvog dijela odspojiti izvor ulaznog napona, te sve priključene kabele odspojiti i odložiti na prvobitno mjesto.
- Spojiti drugi izvor ulaznog napajanja na modul s komponentama i pristupiti rješavanju drugog dijela zadatka.

Broj bodova na stranici: _____ (5.5)

3. Priključiti prvi izvor signala

a) Podesiti amplitudu ulaznog napona prema slici 5. i upisati vrijednost u tablicu pri dnu stranice:

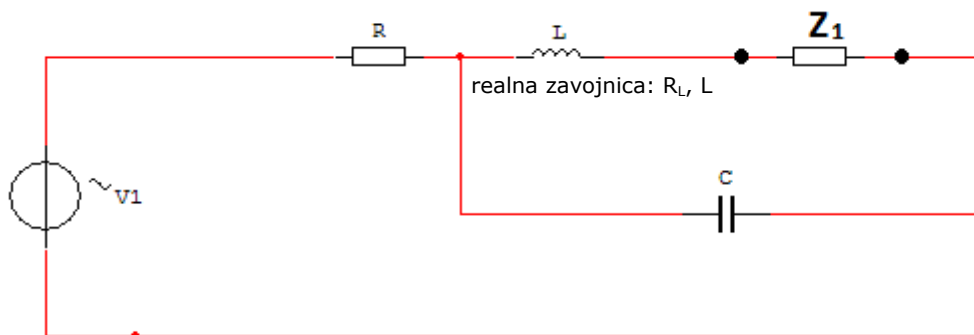

slika 4

$$U_{ul} = \frac{5}{\sqrt{2}} = 3,53V \text{ (predlažem od 3,4 do 3,6)}$$

b) Izmjeriti frekvenciju ulaznog napona i upisati vrijednost u tablicu pri dnu stranice.

c) Spojiti elemente na modulu prema slici 6.:

slika 6.

Broj bodova: _____ (1)

d) Koristeći digitalni univerzalni instrument te poznate vrijednosti R , L , C komponenti izračunatih u prethodnim dijelovima zadatka, izračunati vrijednost nepoznate idealne reaktivne komponente Z_1 te pomoću faznog dijagrama objasniti o kojoj se komponenti radi. Omski otpor poznate zavojnice je 6Ω .

U_{UL}	f	I_{LZ1}	I_C	U_{Z1}
3,53	500	20,79mA	8,06 mA	0,44 V
0.5	0.5	0.5	0.5	0.5

Broj bodova na stranici: _____ (3,5)

Prostor za račun i prostoručno crtanje: Primjer: (koristeći samo struje I_L i I_C)Iz podatka o struji kroz poznati C izračunamo pad napona na njemu U_C .Za U_C trebamo prvo izračunati X_C :

Od prije znamo:

$$X_C = 46,27 \Omega \quad X_L = 4,075 \Omega$$

$$C = 6,89 \mu\text{F} \quad L = 1,29 \text{ mH}$$

$$U_C = X_C \cdot I_C = 46,27 \cdot 8,06 \cdot 10^{-3} = 0,3729 \approx 373 \text{ mV}$$

paralelna grana: $U_C = U_{LZ_1} \Rightarrow U_{LZ_1} = 373 \text{ mV}$

Broj bodova: _____ (0.5)

Iz trokuta napona u serijskom spoju R_L, X_L i Z_1 slijedi:

$$U_{LZ_1} = \sqrt{U_{R_L}^2 + U_X^2} \Rightarrow U_X = \sqrt{U_{LZ_1}^2 - U_{R_L}^2}$$

$$U_{R_L} = R_L \cdot I_L = 6 \cdot 20,79 \cdot 10^{-3} = 0,12474 \approx 125 \text{ mV}$$

Broj bodova: _____ (0.5)

$$U_{X_L} = X_L \cdot I_L = 4,075 \cdot 20,79 \cdot 10^{-3} = 0,0847 \approx 85 \text{ mV}$$

Broj bodova: _____ (0.5)

$$U_X = \sqrt{U_{LZ_1}^2 - U_{R_L}^2} = \sqrt{0,373^2 - 0,125^2} \approx 351 \text{ mV}$$

Broj bodova: _____ (0.5)

$$U_{Z_1} = U_X \pm U_{X_L} \Rightarrow$$

$$U_{Z_1} = U_X - U_{X_L} = 0,351 - 0,085 = 0,266 \text{ V} \quad (0,5)$$

Broj bodova: _____ (1)

$$U_{Z_1} = U_X + U_{X_L} = 0,351 + 0,085 = 0,436 \text{ V} \quad (0,5)$$

$$X_{C_{nep.}} = \frac{U_{C_{nep.}}}{I_{LZ_1}} = \frac{0,436}{20,79 \cdot 10^{-3}} \approx 20,97 \Omega \Rightarrow C_{nep.} = \frac{1}{2\pi f X_{C_{nep.}}} \approx 15,19 \mu\text{F}$$

Broj bodova: _____ (1)

Objašnjenje:

Izmjereni $U_{Z_1} \approx 0,44 \text{ V}$ što usporedbom s dva moguća rješenja određuje nepoznatu komponentu kao kondenzator od $15 \mu\text{F}$.

Broj bodova: _____ (1)

Broj bodova na stranici: _____ (5)

Ukupno _____ (30)